

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Руслан Кацавець

ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО

Підручник

Третє видання, доповнене

ІЄ ПРАВОВА
ЄДНІСТЬ
РЕДАКЦІЯ
ЮРИДИЧНИХ
ВИДАНЬ

КИЇВ • АЛЕРТА • 2021

УДК 808.51(075.8)
К30

Затверджено
Міністерством освіти і науки України
як підручник для студентів вищих навчальних закладів
(Лист №1.4/18-Г-Г110.1 від 10.01.09 р.)

Рецензенти:

В. В. Молдован – кандидат юридичних наук, професор;

Н.І. Пащенко – кандидат філологічних наук, професор.

Кацавець Р.С.

К30 Ораторське мистецтво : підручник. Вид. 3-тє, допов. Київ: Алерта, 2021.
250 с.

ISBN 978-617-566-595-4

Підручник «Ораторське мистецтво» складається із 10 розділів. У них розглядаються науково-теоретичні й практичні аспекти риторики, як науки, що є основою для розвитку ораторського мистецтва. Тут містяться відомості з історії античного судового красномовства та періоду виникнення й розвитку судової риторики в українському судочинстві; мудрі й оригінальні поради античних і слов'янських ораторів щодо опанування тонкощами ораторського мистецтва. Наголошується на правових, етичних, психологічних, логічних, мовно-мовленневих чинниках, що є невід'ємними якими сучасних ораторів.

Для студентів вищих навчальних закладів. Добре прислужиться майбутнім представникам юридичних професій, аспірантам, викладачам, а також всім, кого цікавить сила переконуючого слова та мистецтво оволодіти ним.

УДК 808.51(075.8)

© Руслан Кацавець, 2014

© Руслан Кацавець, 2018

© Руслан Кацавець, 2021

© Видавництво «Алерта», 2021

ISBN 978-617-566-595-4

ЗМІСТ

ПЕРЕДНЄ СЛОВО	3
---------------------	---

РОЗДІЛ 1. ЕКСКУРС В ІСТОРІЮ КРАСНОМОВСТВА: ПРО МУДРИХ І ВЕЛИКИХ

1.1. Античне красномовство: видатні риторичні епохи.....	6
1.2. Красномовство слов'ян	10
1.3. Устами блискучих риторів.....	19
Запитання: зміцнюймо знання	26

РОЗДІЛ 2. СУДОВА ПРОМОВА: МИСТЕЦТВО ДОБРОГО ОРАТОРА

2.1. З історії античного судового красномовства	28
2.2. Виникнення та розвиток інституту судової промови в українському судочинстві.....	33
2.3. Основні види красномовства: історико-науковий аспект.....	38
2.4. Судова промова з погляду теоретиків-практиків судової риторики.....	43
2.5. Писемна й усна форми реалізації судової промови.....	47
Запитання: зміцнюймо знання	50

РОЗДІЛ 3. ФУНДАМЕНТИ ІСТИННОГО КРАСНОМОВСТВА

3.1. Раціональний та емоційний фактори діяльності судового оратора.....	52
3.2. Комунікативні якості мовлення.....	54
3.3. Невербальні форми інформування.....	56
3.4. Мовне дихання – важливий компонент оратора при виголошенні промови.....	59
Запитання: зміцнюймо знання.....	61

РОЗДІЛ 4. ГАРМОНІЯ МИСЛЕННЄВО-МОВЛЕННЄВИХ ЧИННИКІВ

4.1. Культура думки і слова.....	63
4.2. Основні закони мислення. Зв'язок логіки з наукою про слово.....	67
4.3. Мистецтво переконання і впливу в суді.....	70
4.4. Оратор і судова аудиторія.....	72
4.5. Поради відомих майстрів живого слова.....	75
4.6. Діалогічне мовлення.....	79
Запитання: зміцнюймо знання	81

РОЗДІЛ 5. ФАКТОРИ, ЩО ВИРІЗНЯЮТЬ МОВНО-МОВЛЕННЄВУ ГРАМОТНІСТЬ ОРАТОРА

5.1. Етика слововживання.....	83
5.2. Інтонування: вплив на зміст тексту.....	87
5.3. Роль просодичних засобів у мовленні ораторів.....	88
5.4. Вставні і вставлені конструкції у тексті судової промови.....	91
5.5. Прийменники у тексті судової промови.....	93
5.6. Судова промова: мовна практика свідчить.....	96
5.7. Судові промови: що показали дослідження.....	101
Запитання: зміцнюймо знання	105

РОЗДІЛ 6. СУДОВЕ КРАСНОМОВСТВО З ПОГЛЯДУ СУЧАСНИХ ВИМОГ

6.1. Судове красномовство – складник професійної майстерності оратора.....	107
6.2. Судова промова: етичні, логічні, психологічні засади	108
6.3. Про головні засоби впливу у судовій промові.....	110
6.4. Доказування та спростування у судовій суперечці.....	113
Запитання: зміцнюймо знання	117

РОЗДІЛ 7.
СУЧАСНЕ СУДОЧИНСТВО:
ОБВИНУВАЛЬНА ПРОМОВА ПРОКУРОРА

7.1. Зміст, побудова обвинувальної промови.....	119
7.2. Засоби і прийоми побудови вступної частини обвинувальної промови.....	122
7.3. Аналіз і оцінка доказів.....	125
7.4. Обґрунтування кваліфікації злочину. Характеристика підсудного. Пропозиція про міру покарання.....	127
7.5. Аналіз причин і умов, що сприяли вчиненню злочину. Прикінцева частина обвинувальної промови.....	129
7.6. Про структуру та зміст промови прокурора при відмові від обвинувачення.....	131
Запитання: зміцнюймо знання	135

РОЗДІЛ 8.
СУЧАСНЕ СУДОЧИНСТВО:
ЗАХИСНА ПРОМОВА АДВОКАТА

8.1. Зміст, побудова захисної промови.....	137
8.2. Виклад фактичних обставин.....	140
8.3. Аналіз та оцінка доказів.....	141
8.4. Обґрунтування кваліфікації злочину. Характеристика підсудного.....	144
8.5. Альтернатива у захисній промові.....	147
Запитання: зміцнюймо знання	151

РОЗДІЛ 9.
РЕПЛІКА У СУДОВИХ ДЕБАТАХ:
ЛОГІЧНИЙ, ЕТИЧНИЙ, МОРАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

9.1. Репліка у судових дебатах: наукові міркування.....	153
9.2. Право на репліку учасників судових дебатів.....	155
9.3. Репліка прокурора.....	157
9.4. Репліка адвоката-захисника.....	158
Запитання: зміцнюймо знання.....	159

РОЗДІЛ 10.
«МУДРІСТЬ ЖИТТЯ – ЗНАТИ УВСЬОМУ МІРУ»

10.1. Мистецтво говорити.....	161
10.2. Цитати на щодень: устами мудрих людей.....	181
10.3. Слово – животворне джерело.....	192
10.4. На замітку дотепним і розумним: афоризми відомих людей.....	220
10.5. Кошик народної мудрості: прислів'я, приказки.....	232
10.6. Скоромовки.....	238
Запитання: зміцнюймо знання.....	240
Література.....	241
Про автора.....	244

Навчальне видання

Кацавець Руслан Сергійович

ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО

Підручник

3-тє видання, доповнене

Відповідальний за випуск
Комп'ютерна верстка
Обкладинка

О. В. Діордійчук
Д. М. Алексєєв
Д. М. Алексєєв

Підписано до друку 05.06.2021 р. Формат 60 x 84 ¹/₁₆.
Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Друк офсетний. Умовн.-друк. арк. 14,53

Видавництво «Алерта»

04210, м. Київ, а/с 112.

Тел.: (044) 223-15-25, 223-15-30.

E-mail: alerta.pravoavednist@gmail.com, веб-сайт: www.alerta.kiev.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 788 від 29.01.2002 р.